

Op een bedrijf waar veel antibiotica worden gebruikt bij melkvee, is dat niet per se ook het geval bij de jongste kalveren

Naar minder antibiotica bij jonge kalveren

Jonge kalveren krijgen relatief veel antibiotica. Een onderzoek door de Gezondheidsdienst voor Dieren en de Universiteit Utrecht toont dat de opstelling van de veehouder belangrijk is voor de mate van antibioticagebruik bij de jongste kalveren.

tekst **Ivonne Stienezen**

Het verschil in antibioticumgebruik tussen melkvee en jonge kalveren is groot. In 2012 kregen kalveren jonger dan 56 dagen 10,9 dierdagdoseringen orale antibiotica toegediend, zo blijkt uit cijfers van de Stichting Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa). Op het melkveebedrijf als geheel was dat gebruik 2,9 dierdagdoseringen. 'Bij de kalveren is op basis van deze cijfers nog de meeste winst te behalen op het gebied van antibioticareductie', vertelt GD-dierenarts Anja de Bont-Smolenaars.

Het relatief hoge gebruik van antibiotica die via de bek worden toegediend, komt voor rekening van een relatief klein deel van de bedrijven, geeft De Bont aan. 'Bij de helft van de bedrijven was het gebruik van orale antibiotica bij de kalveren namelijk nul.'

De cijfers van de SDa waren voor de werkgroep ABRES-rundveehouderij aanleiding om de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) opdracht te geven om uit te zoeken welke factoren in het kalvermanagement, van de kalveren tot 56 dagen leeftijd, aanleiding geven tot dit hoge gebruik. Inmiddels blijkt uit de jongste cijfers van de SDa dat het gebruik van antibiotica op melkveebedrijven verder is gedaald. Dat geldt ook voor het orale gebruik bij de jongste kalveren (zie kader).

Daling eerstekeusmiddelen

Als eerste analyseerden de onderzoekers gegevens uit de database MediRund. MediRund is het systeem waarin rundveehouders de registratie van hun antibiotica bijhouden. Hiervoor zijn de gegevens

van alle Nederlandse melkveebedrijven van 2012 tot en met 2014 gebruikt. 'Er blijkt geen verband te zijn tussen het antibioticumgebruik bij de kalveren en bij de volwassen koeien. Dus op een bedrijf waar veel antibiotica worden gebruikt bij het melkvee, is dat niet per se ook het geval bij de jongste kalveren of andersom. Dat betekent dat als we het antibioticumgebruik willen verlagen op deze bedrijven, we ons echt op de kalveren moeten focussen', stelt De Bont.

'We zagen verder dat het gebruik van eerstekeusmiddelen sinds 2012 in verhouding is toegenomen en het gebruik van de tweedekeusmiddelen is gedaald', zegt de dierenarts. 'Dat betekent dat veehouders en dierenartsen de richtlijnen voor het inzetten van antibiotica goed opvolgen.'

Kalf eerst ondersteunen

In het tweede deel van het onderzoek werd onder 200 melkveehouders een telefonische enquête gehouden over het kalvermanagement. Hiervoor zijn zowel zogenaamde hooggebruikers – bedrijven

die veel antibiotica gebruiken bij de kalveren – als laaggebruikers – bedrijven die geen tot weinig antibiotica gebruiken bij de kalveren – geselecteerd. 'Juist van de bedrijven die afwijken van het gemiddelde kunnen we het meeste leren', legt De Bont uit.

De veehouders beantwoordden vragen over diverse zaken, zoals behandelingen van zieke kalveren, huisvesting, voeding en andere ziekten op het bedrijf. 'Hieruit kwam onder andere naar voren dat de aanwezigheid van luchtwegklachten een verband had met een hoger antibioticumgebruik. Het is logisch dat er meer antibiotica gebruikt werden op bedrijven met meer diergezondheidsproblemen.'

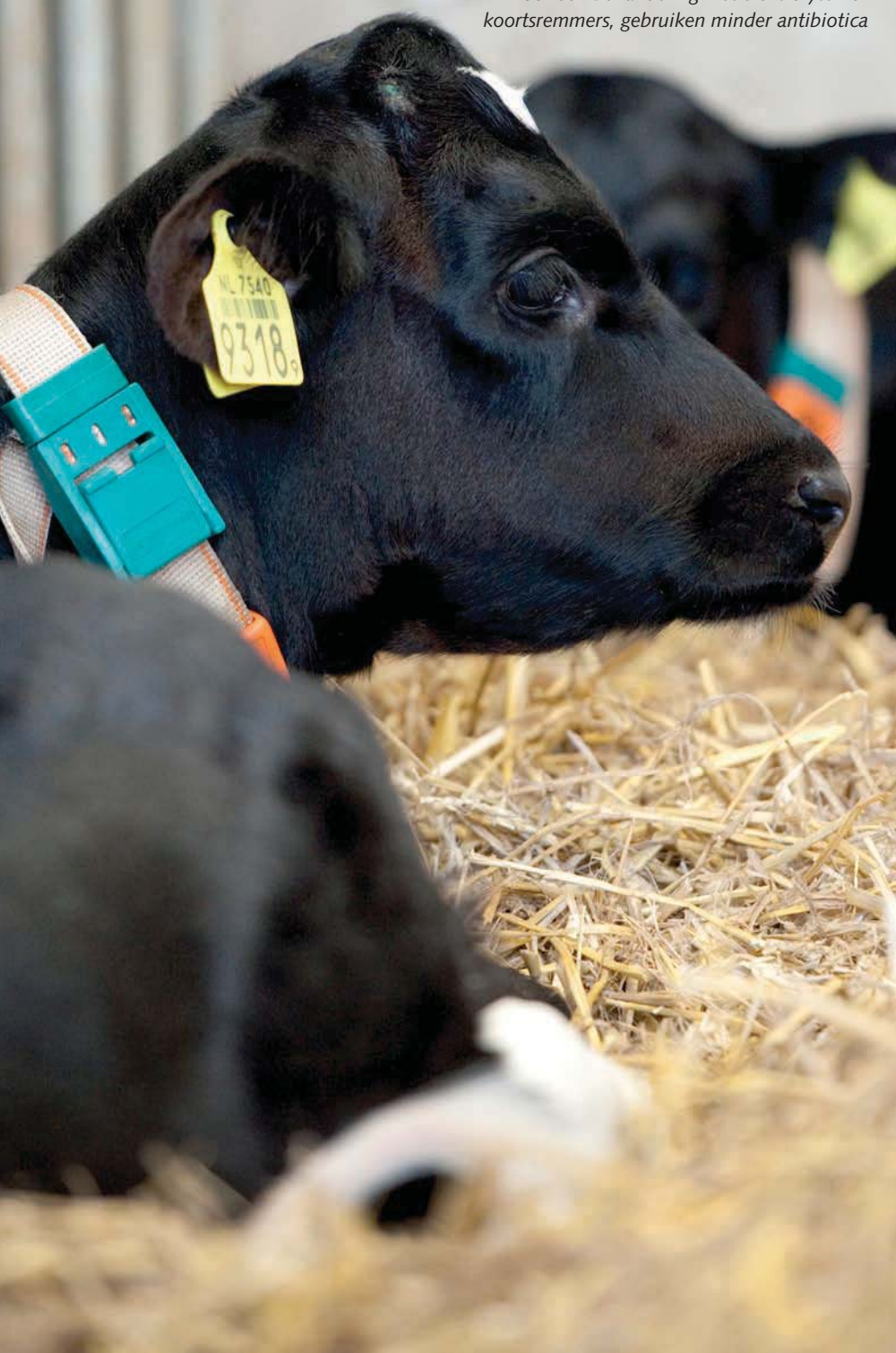
Een opvallend verschil vond De Bont in de houding, de opstelling van de veehouders. 'Bij de laaggebruikers zagen we een andere houding van de veehouder ten opzichte van een ziek kalf.' Veehouders uit deze groep proberen het kalf te helpen om zelf te herstellen. Zij geven bijvoorbeeld elektrolyten of koortsremmers, of verzorgen ze extra goed in een apart, lekker warm hok met extra water en schoon stro. Wanneer dat onvoldoende effect heeft, gaan deze veehouders pas over op een behandeling met antibiotica. 'Bij hooggebruikers zagen we dat ze er eerder voor kozen om direct met antibiotica te behandelen. Het blijkt een gunstig effect te hebben op het antibioticumgebruik als veehouders bij elk ziek dier zorgvuldig afwegen of een behandeling nodig is.'

Antibioticumgebruik verder gedaald

Uit de jaarrapportages van de Stichting Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa) is gebleken dat melkveehouders al veel stappen hebben gezet in het verlagen van het antibioticumgebruik op hun bedrijven. Was het totale gebruik in 2012 nog 2,9 dierdagdoseringen, in 2013 daalde dat naar 2,8 en in 2014

daalde dit verder naar 2,3. Het gebruik van orale antibiotica bij kalveren tot 56 dagen op melkveebedrijven is nog verder gedaald. In 2012 ging het nog om 10,9 dierdagdoseringen, in 2013 om 4,8 dierdagdoseringen en in 2014 bleef de teller steken bij 3,8 dierdagdoseringen.

Veehouders die bij een ziek kalf eerst kiezen voor een behandeling met elektrolyten of koortsremmers, gebruiken minder antibiotica

Als de kalveren gehuisvest waren in hokken met stro en een roostervloer, werden vaker meer antibiotica gebruikt dan als ze waren gehuisvest op alleen stro. 'Dat zien we ook terug in de vakliteratuur. Kalveren die deels op roosters zijn gehuisvest, zijn gevoeliger voor ziekten en hebben dus een grotere kans op een behandeling met antibiotica.'
Bedrijven waarvan minimaal één uitslag

van de laatste vijf ongunstig was voor tankmelkonderzoek op salmonella, hadden meer kans op een hoger antibiotica-gebruik bij de kalveren. 'Jonge dieren zijn het meest bevattelijk voor deze aandoening', verklaart De Bont.

Geen koppelbehandelingen

Om nog meer zicht te krijgen op het antibioticumgebruik bij de jongste kalve-

ren bezochten de onderzoekers ook nog dertig melkveebedrijven. Op deze bedrijven hielden de melkveehouders een jaar lang bij welke antibiotica ze gebruikten bij de kalveren, maar ook waarom.

Ook hier zagen de onderzoekers dat vooral luchtwegproblemen de oorzaak waren van een hoog antibioticumgebruik. 'Bij laaggebruikers zagen we opnieuw dat er bewust terughoudend werd omgesprongen met antibiotica. Koppelbehandelingen werden op deze bedrijven niet toegepast. We zagen ook dat de dierenarts een belangrijke rol speelt. Een van de bezochte veehouders vertelde bijvoorbeeld dat zijn dierenarts in principe geen antibiotica voorschrijft voor kalfjes. Die houding bracht hij daardoor zelf ook in de praktijk.'

Tot slot zagen de onderzoekers dat antibiotica soms werden ingezet bij aandoeningen die geen bacteriële oorzaak hebben, zoals cryptosporidiose, veroorzaakt door een eencellige parasiet, terwijl hiervoor wel een eerstekeusmiddel, geen antibioticum, beschikbaar is.

Individuele afweging

Op basis van het onderzoek geeft De Bont de volgende praktische tips om het antibioticumgebruik bij kalveren aan te pakken. 'Als eerste is het belangrijk om te weten waar je als veehouder staat met je antibioticumgebruik.' De dierdagdosering van de kalveren tot 56 dagen is te zien op het jaaroverzicht uit MediRund en sinds dit jaar ook terug te vinden op het bedrijfsgezondheidsplan.

Vervolgens adviseert ze te starten met het bestrijden van de aanwezige problemen, bijvoorbeeld luchtwegproblemen. Op veel bedrijven zal dat samengaan met het optimaliseren van de hygiëne, de huisvesting en het klimaat in de kalverstal. 'In een bestaande stal is het niet altijd gemakkelijk om het klimaat structureel aan te pakken, maar soms is met kleine aanpassingen veel winst te behalen. In ons onderzoek zagen we dat als een veehouder echt streeft naar een goede gezondheid en daarmee een laag antibioticagebruik, dit ook gerealiseerd kon worden door managementaanpassingen. Het vergt wel inzet van een veehouder en ik adviseer veehouders daarbij gebruik te maken van het advies van de eigen dierenarts of andere adviseurs', tippt De Bont. 'Bij het behandelen van kalveren is het belangrijk om bij elk kalf de afweging te maken of een ondersteunende behandeling voldoende kan zijn of dat een antibioticumbehandeling direct nodig is.'